

BİBLİYOGRAFYA :

La Bible, Paris 1977, "Tekvin", XXXV/16-20, s. 61'deki dipnotlar; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), I, 330-364; Sa'lebi, *Arâ'isü'l-mecâlis*, s. 98-102; Ahmed Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiyâ*, İstanbul 1331, I, 13-17; A. J. Wensinck — [G. Vajda], "Bünyâmin", *EI²* (Fr.), I, 1266; *Gr.E*, VI, 189; XX, 1158; Sheldon H. Blank, "Benjamin", *UJE*, II, 176-78; *La Genèse* (trc. R. de Vaux), Paris 1951, s. 160 ve dipnotlar.

ABDURRAHMAN KÜÇÜK

BÜNYÂMIN AYÂŞI

XVI. yüzyıl
Bayramı - Melâmî şeyhlerinden.

Ankara'ya bağlı Ayaş'ta doğdu. Adı Mustafa, lakabı İbn Yâmîn olup bu kelime muhtemelen zamanla Bünyâmin'e dönüşmüştür. Hayatının ilk dönemleri hakkında yeterli bilgi yoktur. XVI. yüzyıl müelliflerinden Mahmûd el-Kefevî onun Bayramiyeye tarikatının Melâmîyesi kolunun kurucusu Ömer Dede Sikkîni'nin halifesi olduğunu söyler (*Ketâ'ib*, vr. 451^a). Melâmîliğe mensup Sarı Abdullah Efendi ile torunu La'lîzâde Abdülbâki Kefevî'ye dayanarak Bünyâmin'in Ömer Sikkîni'nin halifesi olduğunu tekrar ederler. Müstakimzâde de bu görüşe katılır. Kefevî'ye dayanan Sarı Abdullah ve La'lîzâde'nin eserleriyle bu silsileyi veren diğer eserlere göre Melâmîyye kolu Ömer Sikkîni'den sonra Bünyâmin Ayâşî vasıtasıyla yürütülmüştür. Ancak sonradan elde edilen bazı belgelerde Bünyâmin Ayâşî'nin Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifesi olduğu, dolayısıyla Melâmîyye'nin kurucusu olabileceği ihtimali ortaya çıkmış-

tır. Nitekim Hacı Bayrâm-ı Velî soyundan gelen Sâdullah Efendi tarafından düzenlenmiş bir listede (bk. Bayramoğlu, II, belge nr. 128) Bünyâmin Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifesi olarak gösterilmektedir. 1325 yılına ait *Ankara Vilâyeti Salnâmesi*'nde Ayaş kasabası anlatılırken Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifelerinden Şeyh Mustafa Bünyâmin'in kendi adıyla anılan caminin yakınlarında gömülü olduğu söylenmektedir. Fuat Bayramoğlu'nun Raif Yelkenci'de gördüğünü söylediği bir mecmuada bulunan bir kıtada Bünyâmin'in Hacı Bayrâm-ı Velî'den el aldığı anlatılmaktadır (Bayramoğlu, I, 56). Esad Muhlis Paşa'nın Bünyâmin Camii'nde asılı olan manzumesinde de aynı bilgi tekrar edilmektedir. Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifelerinden dördünün adı verilirken bunlardan sürmüş olan Bayramiyye kollarının gösterildiği bir silsilenâmede (Bayramoğlu, II, belge nr. 144) Pîr Ali Aksarâyî'nin şeyhi olan, ancak adı okunamayan bir Hacı Bayrâm-ı Velî halifesi daha gösterilmiştir. Bu kişinin Bünyâmin Ayâşî olduğu silsilenin devamından anlaşılmaktadır. Diğer bir belgede de (a.e., II, belge nr. 146) Bünyâmin Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifesi olarak gösterilmiştir.

Bünyâmin'in ölüm tarihi de tartışmalıdır. Kefevî onun Yavuz Selim'in saltanatının ilk yıllarında vefat ettiğini söyleyerek 918 (1512) tarihini, Müstakimzâde ise 916 (1510) yılını verir. Atâî ve ona dayanan Uzunçarşılı da Bünyâmin'in Ömer Sikkîni'nin halifesi olduğunu söyleyerek ölüm tarihini 926 (1520) olarak kaydederler.

Sarı Abdullah Efendi Bünyâmin'in ölüm tarihine temas etmesizin onun, hakkındaki bazı suçlamalar yüzünden Kütahya Kalesi'ne hapsedildiğini, bu sıralarda Kanûni tarafından kuşatılan Rodos'un bir türlü alınmadığını, Bünyâmin'in yakın dostu olan Kanûni'nin çuhadarının sultana, "Hacı Bayram tarikinden Bünyâmin Ayâşî nice zamandır Kütahya'da hapsedir, Rodos'un fethine engel budur" dediğini, Kanûni'nin emriyle Bünyâmin'in serbest bırakıldığı gün Rodos'un fetheadildiğini yazar (*Semerâtü'l-fuâd*, s. 245). Rodos 5 Safer 929'da (24 Aralık 1522) fethedilmiş olduğuna göre yukarıdaki rivayet doğru ise Bünyâmin'in bu tarihten sonra ölmüş olması gerekir. Sarı Abdullah Efendi'nin Kefevî'nin verdiği ölüm tarihini görmezden gelerek Bünyâmin'i Kanûni devrine yetişmiş göstermesi, onu Ömer Sikkîni'nin halifesi olarak

takdim etme gayretiyle açıklanabilir. Zira 929'dan (1522) sonra ölen birinin 833'te (1429) vefat eden Hacı Bayrâm-ı Velî'ye halife olması mümkün değildir. Bünyâmin Ayâşî Hacı Bayrâm-ı Velî'nin halifesi olarak kabul edildiği takdirde Bayramiyye'nin Ömer Sikkîni'ye nisbet edilen Melâmîyye kolunun silsilesini onunla başlatmak gerekir. Ancak bugün elde bulunan bilgiler çerçevesinde bu konuda kesin sonuca ulaşmak oldukça güç görünmektedir.

Atâî, Bünyâmin'in, kendi halifesi olan Pîr Ali Aksarâyî'nin oğlu meşhur Oğlan Şeyh'in adını ileride idam edileceğinin işareti olarak İsmâil koyduğunu söyler (*Zeyl-i Şekâik*, s. 89) ve bu suretle onun kerâmet sahibi olduğuna dikkat çeker. Nitekim Oğlan Şeyh diye tanınan İsmâil Ma'sûkî, Şeyhülislâm İbn Kemal'in fetvasıyla idam edilmiştir (935/1528).

Bünyâmin Ayâşî'nin Aziz Rüşen Efendi, Sivaslı Osman Efendi ve Bolulu Süleyman Efendi adlı üç halifesi daha olmakla birlikte Melâmî silsilesi Bünyâmin'in ölümünden sonra Pîr Ali Aksarâyî ve oğlu İsmâil Ma'sûkî vasıtasıyla devam etmiştir. Türbesi Ayaş'ta kendi adıyla anılan caminin yanındadır. Aynı yerde medrese, hamam gibi vakıfları da bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

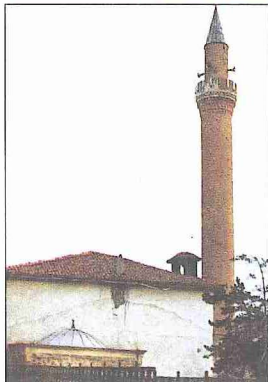
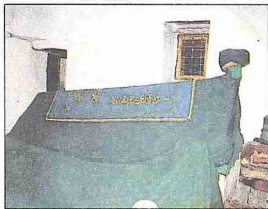
VGMA, Esas 2/4 (227), sıra 581; VGMA, Müceddid Anadolu nr. 604, XVIII, s. 205, sıra 226; Mahmûd el-Kefevî, *Ketâ'ibü a'lâmî'l-ahyâr min fukahâ'i mezhebi'n-Nu'mân el-Muhtâr*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 630, vr. 451^a; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 65, 89, 463; Karaçelebizâde, *Süleymannâme*, İstanbul 1288, s. 49; Sarı Abdullah Efendi, *Semerâtü'l-fuâd*, İstanbul 1288, s. 245-246; La'lîzâde Abdülbâki, *Sergüzeşt*, İstanbul, ts., s. 15, 16; Müstakimzâde, *Risâle-i Melâmîyye-i Şüttâriyye*, İÜ Ktp., İbnülemin, nr. 3357, vr. 3^b, 10^a; Hasib Üsküdarî, *Vefeyât-ı Ekâbir-i İslâmiyye*, İÜ Ktp., TY, nr. 564, vr. 17^a; *Tomar-Melâmîlik*, s. 50, 57, 66; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, I, 280; Şeyh Müştak, *Dıvan*, İstanbul 1265, s. 27; Esad Paşa, *Dıvançe*, İstanbul 1287, s. 2, 4, 37; Ahmed Rifat Yağlıkçızâde, *Lugat-ı Târhiyye ve Coğrafiyye*, İstanbul 1299, I, 307; *Ankara Vilâyeti Salnâmesi*, Ankara 1325, s. 139; Mehmet Ali Aynî, *Hacı Bayram Velî*, İstanbul 1343, s. 117; Abdülbâki Gölpinarlı, *Melâmîlik ve Melâmîler*, İstanbul 1931, s. 42-43; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 65; Mehmet Aldan, *Bütün Yönleriyle Ayaş Bayram-ı Velî*, Ankara 1981, I, 56; II, belge nr. 128, 144, 146.

KÂMİL ŞAHİN

BÜNYAN ULUCAMİİ

(bk. ULUCAMİ).

Bünyâmin Ayâşî Camii ve Türbesi ile Ayâşî'nin sandukası - Ayaş / Ankara